

Üniversite ve Bilim İnsanı

The university and the scientist

İsmail Hakkı Aydın

Istanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul

Özet

Bu makalede, Türkiye'deki üniversite, bilim, bilim insanı, akademik unvanlar ve pozisyonlar hususundaki kişisel düşüncelerim tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Akademik pozisyon, akademik unvan, bilim, bilim insanı, üniversite.

Aydınlatabilen ve aydınlatılabilen, mütevazı, alçak gönüllü, evrensel düşünebilen, özgür ve objektif hareket edebilen, uzak görüşlü, öngörüsü bulunan ve ahlaki mesuliyet duygusu olan bilim adamlarının (insanlarının) ve öğrencilerin oluşturduğu ve içerisinde, insanlığa faydalı ilmi araştırmaların yapıldığı yerlerdir üniversiteler (Aydın, 2013d).

Modern üniversitelerin en önemli fonksiyonları, liselerden farklı olarak, özellikle tarafsız ve evrensel bilimsel araştırma yapmak, entelektüel ve çağdaş düzeyde eğitim ve öğretim faaliyetinde bulunmak ve bütün bu çalışmalarını toplumla bütünleştirmektir.

Resmi ya da belli mihraklarca belirlenmiş ve programlanmış inançlar, düşünceler, politikalar ve felsefeler çerçevesinde, eğitim-öğretim, araştırma, yayın, atama, yükseltme ve propaganda(!) yapmak, hakikatte “üniversite ruhu” ile bağdaşmaz. Prangalı beyinlerin, özgürlükleri kısıtlı ve fikirlerine gem vurulmuş olanların, entelektüel bilim ve teknoloji üretmelerini beklemek safdillik olur.

Ülkemizde, bilim ve teknoloji alanlarında, çok ciddi iki önemli problem mevcuttur. Bunlardan birincisi ve kanaatime göre de en önemlisi, araştırma ve geliştirme gücümüzün çok

Abstract

In this study, my personal opinions on the university, science, scientist, academic titles and positions in Turkey, have been discussed.

Keywords: Academic position, academic title, science, scientist, university.

büyük bir oranda, hatta tama yakınının üniversitelerimize yönlendirilmesi, yöneltmesi veya en azından, bu beklenti içerisinde olmamızdır. Özel sektör, bu hususta oldukça duyarsızdır. Kâr amacı gütmeyen, teknolojiye yönelik araştırma yapılamayacağı, yapılsa bile anlamlı olmayacağı düşüncesi hakim olduğundan, bilimsel araştırmalara ve kurumlara destek olunmamaktadır. Oysa bugün, dünyada rekabet arenasındaki şirketler destekledikleri bilimsel ve teknolojik projelerle boy ölçüşmektedir. Zira, artık uluslar arası platformda ekonomik açıdan yarışan, ülkeler değil, şirketlerdir. Her şeyin devletten beklenmesi ve eldeki imkanların da plansız, projersiz veya gereksiz harcanması ve her ülkede var olan “öncelik” düşüncesinin dikkate alınmaması, bilim adamının sıkıntılarını bir kat daha arttırmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde, devletten ziyade, büyük şirket veya kuruluşlar, bu alanda çok büyük rakamlara varan harcamalar yapmaktadırlar. Mesela İsviçre’de, belli periyotlarla bilimsel ve teknolojik projeler, milyonlarca frankı bulan harcamalar pahasına, Heureka’da sergilenmekte ve özellikle üniversite ve hatta lise öğrencilerine teşhir edilerek, bilimsel çalışmalarını teşvik edilmektedir. Zira onlar, bu bilim fuarlarını gezen binlerce öğrenciden tek bir yaratıcı araştırmacının çıkması ile bile, bilim ve teknoloji ihracatı yapabileceklerinin ve harcadıklarının yanında

İletişim / Correspondence:

Prof. Dr. İsmail Hakkı Aydın
İstanbul Aydın Üniversitesi,
İstanbul
e-posta: bircis@gmail.com

Yükseköğretim Dergisi 2014;4(2):69–75. © 2014 Deomed

Geliş tarihi / Received: Eylül / September 1, 2014; Kabul tarihi / Accepted: Kasım / November 23, 2014

Çevrimiçi erişim / Online available at: www.yuksekogretim.org • doi:10.2399/yod.14.016 • Karekod / QR code:

ne kadar kârlı olacaklarının bilincindedirler. Yine onlar, bu şekilde Newton ve Archimed'lerini yetiştirerek, maddi sermayeden çok daha etkin olan, entelektüel sermayelerini arttıracakları inancındadırlar (Aydın, 2000a,b).

Ülkemizde, bilim ve teknoloji sahasındaki ikinci önemli problem, fizik ve matematik gibi, temel fen bilimlerinde çekilen eleman sıkıntısıdır. Bunun sebebi tamamen ekonomiktir. Gerek sağlık bilimlerinde ve gerekse fen bilimlerinde, temel bilimler çok önemlidir. Bilim ve teknolojinin gelişmesi için temel bilimler şarttır. Bununla beraber, devletin desteğinin yanında, özel sektördeki kâr amacına yönelik, ilmi ve teknolojik araştırma faaliyetlerinin geliştirilmesi hayati önem taşımaktadır (Aydın, 2000b).

Bütün bunların yanında, yürekler acısı çok önemli ortak bir sorun, bilim adamlarının yeterli ekonomik düzeyde olmamalarıdır. Üniversitelerimizde, bu bilim adamlarının serbest piyasadaki değerlerinin mutlaka ödenmesi gerekir. Bu nedenle, üniversitelerimiz içerisinde, gelir arttırıcı önlemler alınarak, bilim adamlarımızın serbest piyasadaki değerleri ne ise, onu üniversite içerisinde bulması sağlanmalıdır. Herkese eşit ücret, kanaatime göre adaletsizliktir.

Çözümlemesi gereken diğer problemlerimiz yanında, üniversitelerimizin bir an önce daha çağdaş platforma getirilmesi gerekmektedir. Bilim, teknoloji ve bilim adamı standardından asla taviz verilmemelidir. İpin ucunu kaçırarak vakıf üniversiteleri bir yana, alt yapı, kaynak ve hakiki bilim gücü potansiyeli, yeterli derecede gözönüne alınmadan açıldığına inandığım yeni devlet üniversiteleri ile beraber, ülkemizin nüfusu dikkate alındığında, Türk üniversiteleri, özellikle kalite açısından çok yetersizdir. Bu tempo, ülkemizin her alanda ileri gitmesini sağlayacak ve bilgi ihracatı yapabilecek uluslararası düzeyde bilim adamı yetiştirmekten ziyade, işsizler ordusuna yenilerinin katılımını sağlayacaktır. Gerçek bilim adamından yoksun üniversiteler, ülkemiz ve insanlık için fayda değil zarar getirir. Bu nedenle, öncelikle öğretim üyelerini hakiki bilim insanı seviyesine çıkarmanız gerekmektedir (Aydın, 2012b; Aydın, 2013d,e,f,g).

Üniversiteleri, araştırma ağırlıklı ve eğitim-öğretim ağırlıklı üniversiteler diye ikiye ayırmak gerekir. Araştırma ağırlıklı üniversiteler, daha az öğrenci almalı ve bu kurumlarda, bilimsel araştırmalara yatkınlığı ve sevgisi olan bilim adamları toplanmalıdır. Bu üniversitelerin esas görevleri, dünya bilimine katkıda bulunmak, ekonomik ve sosyal ağırlıklı projeler geliştirerek, bu alanlarda araştırmalar yapmak ve bilim adamı yetiştirmek olmalıdır (Aydın, 2000a,b).

Eğitim-öğretim ağırlıklı üniversiteler ise, daha fazla öğrenci yetiştirmeye yönelip, meslek adamı açığı da göz önüne alınarak organize edilmelidirler. Bu üniversitelerde de araştırmalar yapılabilir ancak, ilk görev, kitlesel eğitim yapılarak meslek adamı yetiştirmek olmalıdır. Çok iyi eğitim verebilen bazı öğ-

retim üyeleri, iyi araştırmacı olamayabilir. Her araştırmacı bilim adamı da iyi ders anlatamayabilir ve öğrenci yetiştiremeyebilir. Bu bilim adamları, kendilerinden azami derecede yararlanılabilecek şekilde, kendilerine en uygun olan üniversitelerde istihdam edilmelidirler. Bu çerçevede, kaynak gösteren "Akademisyen" ve kaynak gösterilen "Bilim Adamı" ayırımı ve bunların görevlendirilmeleri ehemmiyet arz etmektedir (Aydın, 2000a,b).

Araştırma ağırlıklı üniversiteler bile, kendi alanlarında ağırlıklı araştırma konularına göre branşlaşmak mecburiyetindedirler. Bilim, teknoloji ve ekonomik olarak ileri ülkelerde bu örneklere sıklıkla rastlamaktayız. Bugün ABD'de her araştırmayı her üniversitede, her laboratuvarında yapamazsınız. Zira araç-gereç bakımından her üniversiteyi, her laboratuvarı her araştırmacının yapılabileceği bir ortam haline getirebilmek, ekonomik olarak da mümkün olmadığı gibi, bilim adamı ve araştırmacı açısından da oldukça zordur. Bu nedenlerden dolayı üniversiteler branşlaşmak durumundadırlar. Japonya'daki Tokyo Showa Tıp Üniversitesi buna güzel bir örnek teşkil eder (Aydın, 2000a).

Hatta araştırmalar açısından, fakülteler bile branşlaşmalıdır. Bunun örneklerini ileri ülkelerde görmekteyiz. Mesela batıda bugün her tıp fakültesinde her ihtisas yapılamaz. Bütün bu nedenlerden dolayı, üniversitelerimizin yeniden reorganizasyonunun uygun olacağı kanaatindeyim. Gerek ulusal ve gerekse uluslararası platformda, tekrar ve kopyacılıktan da sakınabilmek için, üniversiteler arasında bir koordinasyon yapılarak, bilgi iletişimi sağlanmalıdır.

Çok büyük bir fabrika olarak gördüğüm çağdaş üniversite, sahip olduğu her türlü teknik, bilgi ve bilim gücünü, akademik hürriyet düşüncesi ile, yenilikçi bir zihniyetle değerlendirerek, ilave kaynak yaratabilen, elindeki imkanları rasyonel bir biçimde kullanarak, bilim ve insanlık adına yararlı katkılarda bulunmak mecburiyetindedir. Her alanda olduğu gibi, üniversitelerde de rekabet, teşvik edilmesi gereken diğer önemli bir konudur.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bilimin ve bilim adamının esas gayesi, doğayı daha geniş bir ifade ile evreni anlamak, insanın kendisini tanımak ve kişinin, çevresi ile uyum içinde olduğu müreffeh bir toplum ve dünya düzeni kurmasına yardımcı olmaktır. Nitekim, insanın refahını sağlaması ve evrensel olması gereken bilim ve teknoloji, çağlar boyunca her alandaki ilerlemelerin ve gelişmelerin itici gücünü oluşturmuş ve toplumların, ülkelerin ve kavimlerin kaderine etki eden faktörlerin başında gelmiştir. Günümüzde baş döndürücü bir seviyeye ulaşmış olan bu bilimsel ivme zemininin bulunduğu ülkelerde, toplumsal ve politik çerçevenin gelişiminde belirleyici rol oynamış, bu ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda, diğerleri üzerinde her sahada etkileyici ve programlayıcı olmasında en büyük etken konumuna ulaşmıştır.

Artık, çok gecikmiş olsa da, bilim-üniversite-toplum üçgenine reel çizgide eğilmemiz gerekmektedir. Zira, yeni bir milenyuma girdiğimiz bu dönem, gelişmiş ülkeler arasına girerek bir bilgi toplumu olarak ilerlemesi ya da az gelişmişliğin, daha doğrusu geri kalmışlığın onur ve haysiyet kırıcı sorun ve sıkıntıları ile birlikte yaşamak arasındaki tercihinin belirleneceği bir dönemdir.

Tercihi doğru yönde yapabilmemizin tek yolu, her zaman, her şartta ve her yerde, milli menfaatlerimiz ve toplumsal ihtiyaçlarımız doğrultusunda, gerçek ve duru bilimi, etkin ve egemen kılmaktan geçer. Bunu yapmadığımız takdirde, aşağılayıcı geri kalmışlığın batağında kendi kendimizle boğuşarak, yine o gücün ya da güçlerin çıkarlarına hizmet etmekten kurtulamayız. Her alanda emaneti ehline vererek, bilimi mutlak hakim kılmak, düsturumuz olmalıdır. Gerçeğe yaklaşmayan ve insanlığa hizmet etmeyen çalışmalar, faydasız işlerle zamanı boşa geçirmekten başka bir şey değildir (Aydın, 2000a,b; Aydın, 2008a,b,d).

Bilimsel Politika

Bilimsel politikamızın belirlenmesinde, mutlaka ülkemizin çıkarları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bilimsel strateji, aklını ve beynini bir enstrüman olarak kullanarak tüm kompleks ve ihtiraslarından kurtulmuş, bilimde evrenselliği yakalamış, universal bilgi çizgisinde ve bu çizgiye katkısı olan bilim adamları ile, milli menfaatleri her şeyin üstünde tutan, beynini ve aklını tamamen ülkesinin çıkarlarına esir edebilen politikacılar ve bir avuç toprakta bir ülkeyi görebilen, bir damla göz yaşında bir ummanı sezebilen askerler tarafından, ortak olarak belirlenmelidir. Tespit edilen bu milli bilim politikamız doğrultusunda, ilim adamları yönlendirilmeli ve özellikle problemlerimizi çözmeyi hedefleyen projeler, gerek devlet ve gerekse diğer kuruluşlar tarafından desteklenmelidir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde şahsiyetli bilim politikaları buna benzer şekilde oluşturulmaktadır. Washington'da, kapalı kapılar ardında belirlenen bu politikalar doğrultusunda, bilim modası oluşturulmakta ve bu, basına bilinçli olarak sızdırılarak, bilim adamlarının bu alanlarda araştırma yapmaları teşvik edilmektedir. İsteyen istediği her bilimsel araştırmayı yapabilir, ama gerek devletten ve gerekse vakıf, holding ve diğer kuruluşlardan yeterli mali destek sağlayamaz. Uzaktan bakıldığında, her bilim adamının istediği araştırmayı yaptığı zannedilen batıda, aslında dolaylı olarak, güdümlü bir bilim vardır.

Gelişmiş ülkeler, para musluklarını açıp kapayarak, sıradan insanların anlayamayacağı ve hissedemeyeceği ustaca bir biçimde bilim ve bilim adamlarını yönlendirmektedir. Memleketine, insanına lazım olan araştırma konuları tespit edilerek, bilim adamlarına burs veren kurum ve kuruluşlar bilinçlendirilmektedir. Bu kuruluşlar, proje seçiminde bu esasları kıstas olarak al-

maktadır. Bütün bunlar bilim modasının oluşmasını güçlendirmektedir. Ülkenin işine yarayacak araştırmalar, bu metotla, diğer çalışmalara oranla büyük bir mesafe kat eder. Elektronik sanayini Japonya'ya bırakarak, harp sanayisine eğilen Amerika'nın politikasının altında yatan gerçek budur. Rusya'da bu mekanizma 1991 öncesi dönemde zorla yaptırılmakta idi.

Ülkemizde, üniversite ve bilim potansiyelini, milli politikamız doğrultusunda arttırmamız için, kendi bilim adamlarımızı, kendi öz şahsiyetimizle yine kendimiz yetiştirmeliyiz. Bunun için de, bu duyguyu çocuklarımıza daha ilkökul çağlarında aşılamalıyız. Gerçek bilim adamlarımıza, gerçek değerlerini vererek ve layık oldukları yere çıkartarak, çocuklarımızın bilim adamları olmaları özendirilmelidir. Gençlerimiz yönlendirilirken bile, bu milli bilimsel politika göz önünde bulundurulmalıdır. Bu düşüncelerle ancak, universal çizgide üniversitelere kavuşmamız mümkün olabilir. Milli kültür ve değerlerinden koparılmış bilim adamlarının şahsiyetli bilim yapmaları da beklenemez.

Erdemler kurulu olması gereken üniversiteler, son yıllarda mümtaz niteliklerinden çok şeyler kaybetti. Nitekim, geri kalmışlık, kokuşmuşluk bir bütündür, bir topluma girince, tüm organlarına nüfuz eder. Hiç bir alanda istikrarlı bir plan, proje ve politikası olmayan kitlelerin, şahsiyetli bilim politikalarının olmasını beklemek hayalciliktir. Bilim ahlakını, fütursuz hayali bilim düşüncesine, orijinal fikir üretkenliği ve öz eleştiriyi, eyyamcı yaşantı ve yangından mal kaçırma yağmacılığına hakim kılmadıkça, bir oranda üniversite savurganlığının körüklediği akademik ve psikolojik anarşinin önüne geçilmedikçe, milli şahsiyetli bilimsel politika oluşturmamız mümkün değildir (Aydın, 2008c; Aydın, 2009; Aydın, 2010a; Aydın, 2013a,e).

Kariyer, Makam, Heves

Bilimsel politikaları iflas etmiş ülkeler yıkılmaya ya da bağımlı olmaya mahkûmdurlar. Bilim üretmeden, sadece bilim ve teknoloji ithalatı ile hiçbir yere varılamaz. Bu, zaten sömürge kalmanın esasıdır. Aksi ise, yani haysiyetli bilim ve teknoloji ihracatı yapabilme, bağımsızlığın ve bunu sürdürebilmenin şartıdır.

Temel bilimleri bir tarafa iten zihniyet, bilinçli veya bilinçsiz olarak bu ülkenin temelini ciddi bir şekilde sarsmaktadır. Bu nedenle, üniversite ve akademik unvan savurganlığının yaşandığı günümüzde, şu andaki bilimsel durumumuzun acilen dikkatli bir şekilde yeniden gözden geçirilmesi ve çok ciddi önlemler alınması gerekmektedir (Aydın, 2013f,g).

Resmi, politik, geleneksel, kanuni ve toplumsal, ne olursa olsun, her türlü korku ve ürkekliklerden uzak, bağımsız düşünme kabiliyeti, bilim adamının olmazsa olmazıdır. Yani özgür düşünme kabiliyeti, yeni projeler yapabilmek ve farklı araştırmalara imza atabilmek için, bilim insanının içindeki,

kendisini yeni kapılar açmak üzere hep ileriye doğru ateşleyen ve yanan meşalesi olmalıdır (Aydın, 2012b).

Özgür düşünebilme yeteneği olmayanın, yeni fikirler ve projeler üretmeyeceğini unutmamak gerekir. Çünkü yaratıcılık ve özgürlük, bilim adamının çok önemli, atbaşı giden, ikiz ve doğurgan ana hasletleridir. Bu hasletlerin çocukları ise projeler, araştırmalar, makaleler ve kitaplardır (Aydın, 2013b,f,g).

Hocalar, tercümelemlerle, derlemelerle ve *kıyl'u kaal*'ler (...o dedi, ...bu dedi, ...denildi) ile değil, bizatihi yaptığı ilmi araştırmaları, fikirleri, buluşları ve sahip olduğu telifleri ile tanınmalıdır. Zira araştırmalara dayalı olmayan eserler, bilimsel olma özelliğine sahip olamazlar. Bu arada yazılmamış, kayıtlara geçmemiş, makale ya da kitap halini almamış bir araştırmancının da, ne kadar kaliteli ve sağlam temellere dayalı olursa olsun, kalıcı hiçbir kıymet-i harbiyesinin olmadığını da ifade etmek isterim.

Bilim adamlarını akademisyenlerden ayıran en önemli fark, yaptıkları bilimsel araştırmaları ve buluşlarıdır. Nitekim akademisyenler, ağırlıklı olarak derleme faaliyetleri yaparken, genellikle ilim adamları, yeni buluşlara, farklı ufuklara kapılar açan araştırmaları ile ön plana çıkmaktadırlar (Aydın, 2008e,f).

“DOKTORA”, bilim dünyasında uluslararası düzeyde yeşil pasaporttur. Herkes bunun bilincinde olmalıdır. Oysa bazı ülkelerde para ya da başka şeylerle(!) satılan üniversite, fakülte, yüksek lisans, doktora, doçentlik ve profesörlük diplomaları, ülkemizde de, çok acıdır ki, tabir yerinde ise ilmi hüviyeti temsil eden isimler altındaki bazı kurum ve kuruluşların pazarlarında arz-ı endam etmektedir(!). İlim adamlığının kapıları ve temel taşları, kapitalist düzen adına bir bir feda edilmektedir (Aydın, 2012c).

Yüksek lisans ve doktora öğrencileri bir yana, kimlerin doktora dersi verdiği, dersleri ve ders muhteviyatı, yetiştiği yerler, kalitesi, kapasitesi, kafasının çapı, şapkasının numarası, ahlaki, geçmiş ve unvanları hususunda kalem oynatmaktan da hayâ ve imtina ediyorum.

Bu husus katıyetle, gerek YÖK ve gerekse taşıdıkları isimlerin bilincinde ve mesuliyetinde olması gereken kurum ve kuruluşlarca dikkate alınarak, her önüne gelenin bu işe soyunmaması için sıkı kontrol ve cezrî müeyyideleri de ihtiva eden gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Bu çerçevede, akademik unvanların kazanılması ve bilimsel kuruluşların yönetimine atanmadaki ilkelerde bir takım değişikliklerin gerekliliğine inanmaktayım. Daha fazla tıp, mühendislik ve fen bilimleri alanlarında, akademik unvanların (Yrd. Doç., Doç. ve Prof.) kazanılması ve fakülte ve üniversite yönetimine (Dekan ve Rektör) yapılacak atamalarda, dikkat edilmesi gerektiğine inandığım bazı görüş ve düşüncelerimi, özellikle politikacılara ve bu ülkenin yönetimine talip olanlara, bir ışık tutabileceği arzu ve ümidiyle, ilave başlıklar halinde burada ifade etmek istiyorum.

Merkezi Doçentlik Yabancı Dil Sınavı

Merkezi Doçentlik Yabancı Dil Sınavı, şu andaki durumu ile bilim adamlarımızı, Türk bilimini uluslararası seviyede savunacak, tartışacak ve yazacak seviyeye getirememektedir. Bu nedenle, bu sınava “Sözlü Aşama” kesinlikle ilave edilmeli ve özellikle Türkçeden yabancı dile çeviri, sınava mutlaka dahil edilmelidir (Aydın, 2008f; Aydın, 2014a,b).

Halen dünyada iletişim ve bilim dilinin İngilizce olduğunu ve hegemonyasını sürdürdüğünü inkâr etmek, mümkün değildir. Ana dilde eğitimin önemini de asla göz ardı etmemeliyiz. Ancak, yabancı dili de, sosyal, ekonomik, politik, siyasi, diplomatik ve ilmi platformda bir amaç değil, bir araç olarak kabul etmeli ve ona göre bir strateji tayin ve takip etmeliyiz. Günümüzde, her şey bir yana, bilim ve teknoloji serüveninden kopmamak ve bu sürece katkıda bulunabilmek için, İngilizce şarttır (Aydın, 2013f).

İşte üniversitelerde bu anlamda okur-yazar olmak, bütün bu sebeplerden dolayı, daha başka bir keyfiyet arz eder. Zira burun kıvrığımız, Arap dünyası, Hindistan, Pakistan ve Afrika ülkelerindeki öğretim üyelerinin bile, bu husustaki problemlerini çoktan hallettiklerine şahit oluyoruz.

Oysa, bizim üniversitelerimizden bir şekilde katıldıkları uluslararası ilmi toplantılarda unvanına sığınarak, medet ve hürmet uman, kerameti kendinden menkul nicelerinin, tebliğ sunmak, konferans vermek şöyle dursun, ona da bir şeyler sorabilirler, konuyu ve soruyu anlayamayabilirler ve cevap veremeyebilirler korku ve endişesi ile ortalarda gözükmeklerini ya da konferans salonlarının arka koltuklarını kendilerine mesken tuttuklarını çok gördük. İçimden bir ses de bana, “Bırak yabancı dili de, kendi ana dillerinde okusa, yazsa, konuşsalar ya!” diye sesleniyor!

Yardımcı Doçentliğe Atama

Yardımcı Doçentliğe atama, mutlaka bir disipline sokulmalıdır. Zira bu tıtr, bilimsel kariyerin ilk aşamasıdır. Bunun için;

- Bu aşamada yabancı dil sorunu kesinlikle halledilmelidir. Merkezi Doçentlik Yabancı Dil Sınavı'nı geçemeyenler, bu kadroya atanmamalıdır. Aksi halde, bilimsel olarak çok verimli olması gerektiğine inandığım yardımcı doçentlikte geçen süreler, halen süregeldiği gibi, yabancı dil için harcanmış olur.
- Kadroya atanabilmek için, uzmanlık ya da doktora sonrası, en az iki yıl, özellikle akademik kuruluşlarda uzman veya öğretim görevlisi olarak çalışmış olmalıdır.
- 35 yaş bu atamalar için üst sınır olmalıdır. Süre uzatmalarında ise, 40 yaş aşılmamalıdır. Aksi halde bilimsel dinamizmi yakalayamayız.

- En az iki ciddi referans mektubu istenmelidir. Bu referans mektupları, fen ve sağlık bilimlerinde uluslararası bilimsel araştırma ve yayınları olan, sosyal bilimlerde ise, buna eşdeğer, “H” faktörü yüksek saygın profesörlerden temin edilmelidir.
- Kadroya atanacak adayın, Web of Science, SCI’ye girebilen uluslararası yabancı dilde yayın yapan dergilerde en az bir, yurt içi dergilerde ise beş yayını bulunmalıdır. Bu yayınlardan en az ikisinde, aday birinci isim olmalıdır. Sosyal Bilimler için, bu standartlara uyumlu farklı kriter ve kıstaslar getirilebilir.

Doçentlik

Doçentlik, akademik yaşamda geri dönüşü olmayan çok önemli bir merhaledir. Bu akademik payenin verilmesinde, ülkemizin yapısı da göz önüne alınarak, ileri derecede hassasiyet gösterilmeli, hatta jürilerin seçiminde bile, bir takım vasıflar aranmalıdır (Aydın, 2008d,f; Aydın, 2010a).

“Doçentlik”, insanlığın ortak mirası olan ilmi müktesebatımızın muhafazası, yeni keşif ve icatlarla zenginleştirilmesi, kesintisiz sürdürülmesi ve kuşaktan kuşağa nesiller boyu aktarılmasında çok önemli ve asla taviz verilmemesi gereken akademik bir unvan olup, üniversiter sistemde geri dönüşü olmayan ileri derecede etkin bir kariyer aşamasıdır (Aydın, 2014b).

Her ne kadar uluslararası bilimsel platformda, akademik hayatın ilk ve en mühim basamağı olan “doktora”, ilmi yeşil pasaport olarak telakki edilse de, dünyanın diğer birçok ülkesinden farklı olarak, gerek kadro ve gerekse üniversiter itibar açısından bizim ülkemizdeki akademik organizasyonda “doçentlik” merhalesi, en önemli basamak olarak kabul edilmektedir.

Üzülerek belirtmeliyim ki, bir toplumda hangi açıdan olursa olsun, dejenerasyon başlayınca, o toplumun her organı ve her ferdi, bireysel makam, mevki, kalite, kültür, sosyolojik ve eğitim seviyelerine göre belli oranlarda, kendilerine düşen payları alırlar ve bunu da adaptasyon zorluğu çekmeden ve cılız tepkiler bir yana, genellikle itiraz etmeden kabullenirler. Bu çerçeveden bakıldığında, sağlık sistemimizde olduğu gibi, bir türlü yerli yerine oturtulamayan, sık sık değiştirilen ve rayına sokulamayan “Üniversite Kanunu”, diğer bir deyişle “YÖK Kanunu”, zaman zaman akılları karıştırsa da, akademik hayatımızı şekillendirmektedir (Aydın, 2014a,b).

“Doçentlik” unvanının verilebilmesi için yapılan sınavlar da, bu minval üzere sık sık değişikliklere maruz kalmaktadır. “Uydur-Kaydır Eğitim Kurumlarının ve Akademik Unvanların” cirit attığı bir ortamda, bu hususta fikir beyan etmek ne kadar doğrudur, bilmiyorum ama, üniversitelerde tıp fakülteleri dışındaki branşlar bir yana, hekimlik ve bu meslekle ilgili olarak akademik unvanların kazanımı hususunda yapılan bazı dü-

zenlemeler, kanaatimce, uluslararası bilimsel politikalar dikkate alınarak yeniden gözden geçirilmelidir.

Uluslararası SCI kapsamında ciddi bir araştırması, yayını ve yeterli derecede *citation*’ı (atıf) olmayan, dünyada bilim adamlarının ilmi değerlerini belirlemede önemli bir kriter olan “H faktörü” yerlerde sürünen, literatürü takip etmekten, yazmaktan, okumaktan, var mı bilmiyorum amma, tezini bile savunmaktan aciz, görevli olduğu jürideki adayların seviyesini bile yakalayamamış, ilmi değerini ortaya koyan sorusunu bile daha önceden hazırlayıp gelen ve her nasılsa aldıkları “Profesör”(!) titrlerinin arkasına sığınmış, kara cahil bazı kişilerin, doçentlik jürilerinde yer almalarını anlamakta zorlanıyorum.

Ne olduğu ve normal uzmandan farkı bir türlü anlayışlamayan “Yardımcı Doçent”lik payesinden sonra, doçentlik sınavlarında, yıllar önce var olan ve çok gerekli olduğuna inandığım “kollokyum” ve cerrahi branşlarda “ameliyat” aşamaları neden kaldırıldı, anlamış değilim. Hele hele cerrahi branşlarda, her uzmanın, her operatörün yapabildiği sıradan ameliyatları yapmak, onları da yapabiliyorlar mı bilmiyoruz ya, bir kriter olmamalıdır. Yüksek riskli ameliyatları, doçent ve profesörler yapmayacaklar da kimler yapacaklar. Hiç dertleri(!) ve düşmanları(!) yokmuş gibi, bunu da uzmanlarımızdan beklemek haksızlık, hatta insafsızlık olur. Akademik payelerin, tabela ve kartvizitlerini süslemekten(!) başka ne ehemmiyeti kalır. Üniversiteler dışında icra-i san’at(!) yapanların, doçent ve profesör olmak için, akıl almaz entrikalara ve usullere müracaat etmelerini nasıl izah edebiliriz ki!

- Doçentlik jürileri, mümkünse “H” faktörü asgari 5 olan profesörlerden teşkil edilmeli, SCI veya eşdeğer kaynaklara giremeyenler komisyona dahil edilmemelidir.
- Doçentlik sınavına başvuracak adayın, en az üç yılı üniversitelerde yardımcı doçent ya da öğretim görevlisi olarak veya akademik kuruluşlarda olmak üzere toplam 5 yıl, uzmanlık ya da doktora sonrası çalışmalarda bulunmuş olması gerekir.
- Aday, uluslararası araştırmaları ve yayınları atıf almış iki profesörden, referans ve sponsorluk mektubu temin ederek ve jüriye takdim etmelidir.
- Adayın, SCI, SCI-Expanded, Web of Science veya diğer bilim dallarında, buna denk bilim kütüklerine kayıtlı uluslararası dergilerden birinde, birinci isim olarak yayınlanmış, en az iki deneysel ya da araştırma makalesi bulunmalıdır. Bu vasıflardaki ortak yayınlardan altısı, bu değere denk tutulabilir. Vaka takdimleri şeklindeki yayınlar, bu şart için, dikkate alınmamalıdır.
- Aday, makalelerinin en az üçte birinde birinci isim olarak yer almalıdır. Yurt içi makale sayısı, verim ve kaliteyi arttırmak açısından, uluslararası dergilerde yayınlanan makalelerinin beş katını geçmemelidir.

- Doçent adayı, o zamana kadar yapığı ilmi aktivite ve çalışmaları, ameliyat ve klinik faaliyetlerini, ilgili birimin başkasına ya da fakülte dekanına tasdik ettirerek bir rapor halinde, yayınlanmış makaleleri ile birlikte doçentlik sınav jürisine sunmalıdır. Jüri, bu dosya ve raporla ilgili olarak dokümanları gerekli gördüğünde, istemeye yetkili olmalıdır.

Profesörlük

Profesörlük, en üst düzeydeki akademik unvandır. Bir büyükelçilik hatta daha üst bir seviyede olan bu titr, doçent olan herkese rutin bir şekilde dağıtılmamalıdır. Bilimsel üretkenliği ve yaratıcılığı olmayanlar kesinlikle bu makama yükseltilmemelidirler. Saygınlık biraz da, bilimsellikle sağlanmalıdır.

- Profesörlük jürilerinin teşkilinde, asgari olarak, doçentlik sınav komisyonunun oluşumu için aranan şartlar dikkate alınmalıdır.
- Profesörlüğe yükselmek için, adayın doçentlik payesini aldıktan sonra, asgari 5 yıl, sahası ile ilgili çalışmalarda bulunması gereklidir. Bu sürenin en az 3 yılı üniversitelerde veya akademik kuruluşlarda geçmelidir.
- Profesörlüğe yükselmek için, adayın doçentlik payesini aldıktan sonra, Web of Science, SCI gibi kütüklere kayıtlı uluslararası dergilerde yabancı dilde, birinci isim, en az 3 araştırma yayını bulunmalıdır. Bu yayınlarından birisi, kesinlikle profesörlük takdim tezi niteliğinde olmalıdır. Bu yayınlarından en az biri, kendine yapılan atıflar hariç, uluslararası düzeyde atıf almış olmalıdır.
- Profesör adayının yabancı dilde yayınlanmış, en az üç uluslararası makalesi, atıf alması ve SCI’de yer alması şartı aranmalıdır.

Dekanlık ve Rektörlük

Dekanlık ve rektörlüğe atama, daha rasyonel ve bilimsel esaslara dayandırılmalıdır. Akademik kuruluşların yönetimini elinde bulunduran insanların, idaresi altındaki bilim adamlarını yönlendirmesi ve teşvik etmesi gereklidir. Bilim ve bilimsellikten bihaber idarecilerin, maiyetlerindeki bilim insanlarına, örnek olmaları da beklenemez. Bu nedenlerle, bu tür atamalar için de bazı ilmi özellikler dikkate alınmalıdır:

- Dekanların, Web of Science ve SCI kapsamlı ya da sosyal bilimlerde eşdeğer ulusal ve uluslararası düzeydeki yayınları, “H” indeksi en az yedi değerini sağlayacak düzeyde dergi ve kitaplarda atıf almış ve bir yabancı dilde kusursuz konuşup yazabilen profesörler arasından seçilmesi gerekir.
- Özellikle rektör atamalarında, seçilecek adayların, en az bir yabancı dili çok iyi derecede bilmesi, okuması, yazması ve birçok sahada irticalen konferans verebilecek düzeyde olmasına dikkat edilmelidir. Aksi bir durum, hem temsil ettiği üniversite için, hem de ülkemiz adına onur kırıcı ve zedeleyici olur.

- Rektörlerde, dergi ve kitaplarda asgari 40 kez atıf alma ve sağlık ve fen bilimleri için, “H” indeksinin en az sekiz olması şartları, kesinlikle aranmalıdır. Rektör adaylarının tespitinde, Web of Science, SCI veya sosyal bilimler için eşdeğer kütüklerde yer alan, en az on ulusal ve uluslararası yayını olan profesörler dikkate alınmalıdır. Bu rakamsal standardın bulunmadığı durumlarda, buna en yakın olan profesörler arasından seçim yapılmalıdır. Zira, yabancı dil bilmeyen, bilimsel araştırmadan ve makaleden bihaber, yayınlanan bir makalenin ve atıf almanın haz ve heyecanını tatmamış bir idarecinin, ilmi kurul ve kurumlarda liderlik yapabilmesi, yapılan araştırma ve yayınları takdir ve teşvik etmesi beklenemez.

“Makale”den bahsetmişken, Ebubekir Razi Eyvani’nin (865–922), “*Bir kantar ilim, bir okka edebe muhtaçtır*” vecizesini unutmadan, “Makale Pazarları”na(!) da dikkat etmek gerekir (Aydın, 2013c).

Serzeniş

Dershanelerin ve tıp merkezlerinin “üniversite”(!) statüsüne kolayca kavuşabildiği günümüzde, akşamdan sabaha sayıları artan ve nerede ise apartmanların üniversite olabilmek için sıraya girdiği bir hâl-i pürmelâl sergilenmektedir.

Kırk yıl öncesinin bir tıp öğrencisinin itibarını, maalesef bugünün bir mütehasısı arar durumdadır. Uluslararası platformda, birkaç branş hariç, yerlerde sürünen bilimselliğimiz, taklitçi bilim adamlarımız(!), kontrolsüz yayın politikalarımız, bazı kişiliksiz ve zavallı unvanlı-unvansızlarımız çanak tutarak, seviyeyi aşağılara çekmekte ve kalitesizleşmeye sebebiyet vermektedir (Aydın, 2010a,b; Aydın, 2012a).

Bütün bu süreç içerisinde, gerek öğrenci kalitesi, lisans, yüksek lisans ve doktora programları, yardımcı doçentlik, doçentlik ve profesörlük unvanlarının verilmesi ve kullanılması ve gerekse yapılan ilmi araştırmalar dikkate alınarak genel bir değerlendirme yapıldığında, kendini bilen belli başlı üniversiteler hariç, birçok “üniversite”nin üzümlük belirtmeliyim ki, “lise”den pek de farkları bulunmamaktadır(!) (Aydın, 2012b).

Kaynaklar

- Aydın, İ. H. (2000a). *Yüksek Öğretim Özel İbtisas Komisyon Raporu* (s. 3–7). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Devlet Planlama Teşkilatı, DPT: 2534-OİK: 550. Ankara: DPT. 30 Ağustos 2014 tarihinde <<http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/3218/oik550.pdf>> adresinden erişildi.
- Aydın, İ. H. (2000b). *Yüksek Öğretim Özel İbtisas Komisyon Raporu* (s. 69–71). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Devlet Planlama Teşkilatı, DPT: 2534-OİK: 550. Ankara: DPT; 69-71. 30 Ağustos 2014 tarihinde <<http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/3218/oik550.pdf>> adresinden erişildi.

- Aydın, İ. H. (2008a). Bilim nereye koşuyor? – 1. *Medimagazin*, 371, 13.
- Aydın, İ. H. (2008b). Bilim nereye koşuyor? – 2. *Medimagazin*, 373, 13.
- Aydın, İ. H. (2008c). Bilim ve azim. *Medimagazin*, 407, 13.
- Aydın, İ. H. (2008d). Entelektüel sermayemiz. *Medimagazin*, 376, 13.
- Aydın, İ. H. (2008e). “H” faktörü. *Medimagazin*, 370, 13.
- Aydın, İ. H. (2008f). Üniversitelerdeki akademik unvan ve atamalar. *Medimagazin*, 369, 13.
- Aydın, İ. H. (2009). Bilim ve saygı. *Medimagazin*, 422, 13.
- Aydın, İ. H. (2010a). Akademik şahsiyet. *Medimagazin*, 506, 13.
- Aydın, İ. H. (2010b). Kapatın şu tıp fakültelerini..! *Medimagazin*, 504, 13.
- Aydın, İ. H. (2012a). Tıp fakültelerinden artık arada bir de doktor çıkmıyor! *Medimagazin*, 575, 13.
- Aydın, İ. H. (2012b). Üniversitelerin liseleştirilmesi! *Medimagazin*, 617, 13.
- Aydın, İ. H. (2012c). Yüksek lisans ve doktora pazarı! *Medimagazin*, 615, 13.
- Aydın, İ. H. (2013a). “Rabbim, beni doktorlardan koru!” *Medimagazin*, 648, 13.
- Aydın, İ. H. (2013b). Ah bu unvanlar! *Medimagazin*, 630, 13.
- Aydın, İ. H. (2013c). Makale pazarı! *Medimagazin*, 619, 13.
- Aydın, İ. H. (2013d). Peki, ya üniversite? *Medimagazin*, 624, 13.
- Aydın, İ. H. (2013e). *Rabbim beni doktorlardan koru!* (s. 45–170). İstanbul: HayyKitap
- Aydın, İ. H. (2013f). Üniversitede okuryazar olmak. *Medimagazin*, 643, 13.
- Aydın, İ. H. (2013g). Ya bilim adamı? *Medimagazin*, 628, 13.
- Aydın, İ. H. (2014a). “Doçentlik sınavları” üzerine. *Medimagazin*, 661, 13.
- Aydın, İ. H. (2014b). Doçentlik sınavları. *Medimagazin*, 659, 13.